

22
MUSEUM JULIEN VAN NERUM
HOEGAARDEN

ALPAIDIS

TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

Hoegaarden

1971

zevende jaargang

nummer 22

inhoud

◀ de Harmonie van Hoegaarden 4
haar naam en haar vaandel
vervolg en einde
door Hubert van nerum

◀ de romaanse kerken uit onze streken 11
door Frans en Johannes Doperé

◀ katalogus van de museumbibliotheek 28
vervolg

◀ onze ereleden 1971 30

Het Museum biedt U aan :

folkloristisch popje "gravin alpaïdis" 210 Fr

stropdoos met wapenschild van Hoegaarden 140 Fr

muntharamellen "césar" 20 Fr

ten voordele van onze kulturele werken

Driemaandelijkse kultureel tijdschrift uitgegeven door "De vrienden van 't Nieuwhuys"
Gedeponeerd bij de Koninklijke Bibliotheek van België, onder het nummer B.D. 23.350
Hoofdzetel: Museum Julien Van Nerum, 2 en 4, Ernest Outystraat, 3320 Hoegaarden

Verantwoordelijke uitgever

H. VAN NERUM

Redaktieleider

A. BOESMANS

Presentatie

R. VERPOORT

De medewerkers schrijven onder eigen verantwoordelijkheid. De gedachte van hun artikels is niet noodzakelijk deze van het bestuur.

Hoger Beschermkomitee

Eredekens: Ridder J. de NEEFF, Gouverneur van de Provincie Brabant

Leden: R. KERRY, Burgemeester van Hoegaarden

A. HETTICH, Oud-Burgemeester van Hoegaarden

P. ROCK, Directeur-Generaal aan het Ministerie van Cultuur

J. VERBESSELT, Konservator aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis

R. LEMAIRE, Professor aan de Universiteit van Leuven

G. WINNEN, Docent aan het Rijkshoger Instituut voor Vertalers en Tolken

Museumraad

Hoofdbeheerder en Algemene Kulturele Aktie

H. VAN NERUM

Museumkonservator

A. GUILLOY

Algemene Administratie en Boekhouding

R. VERPOORT

Sekretariaat en Bemiddeling

MEVR. VERVOORT - JUFFR. DAYERS - H. TRITSMANS

Redaktie en Publikaties

A. BOESMANS - M. DODION - R. VERPOORT

Tentoonstellingen

M. COLLIN - E. GROOTEN

Bibliotheek en Toeristische Dokumentatie

F. DOTREMONT - M. COLLIN

Kulturele en Artistieke Voorlichting

F. MANNAERTS - H. CIPERS

Kontrolle en Nazicht

J. HUBERT - E. VAN NERUM

Navorsingen

H. VAN NERUM - M. DODION - JUFFR. DAYERS

Briefwisseling te richten aan de betrokken dienst in de Hoofdzetel

De achttiende eeuwstaveerne an het Museum Julien Van Nerum zijn open:

op werkdagen vanaf 15.00 uur

op weekeinden en feestdagen vanaf 10.00 uur

MUSEUM JULIEN VAN NERUM

Vereniging zonder winstoogmerk
 Aangesloten bij het Verbond der Verenigingen zonder winstoogmerk
 en bij de Belgische Museumvereniging
 Statuten verschenen in het Belgisch Staatsblad van 19 januari 1967

Raad van Beheer: HUBERT VAN NERUM - ALBERT GUILLY - ROGER VERPOORT

Tarief van de publiciteit

Plaats	Volledige bladzijde	Vier maal volledige bladzijde	Holve bladzijde	Vier maal holve bladzijde	Kwart bladzijde	Vier maal kwart bladzijde	Eigenhandig ingelast met beperking
tekstbladzijde	475 Fr	1.700 Fr	250 Fr	900 Fr	130 Fr	450 Fr	200 Fr

Teksten overmaken en betalingen veriffenen aan een Bestuurslid of aan:
 ROGER VERPOORT - Penningmeester
 Victor Hugostraat 203 - 1040 Brussel
 PCR 1090.00 van de Bank van Brussel, Agentschap
 DAILY te 1030 Brussel, voor rekening nr. A-37-21
 van het Museum Julien Van Nerum, vzw

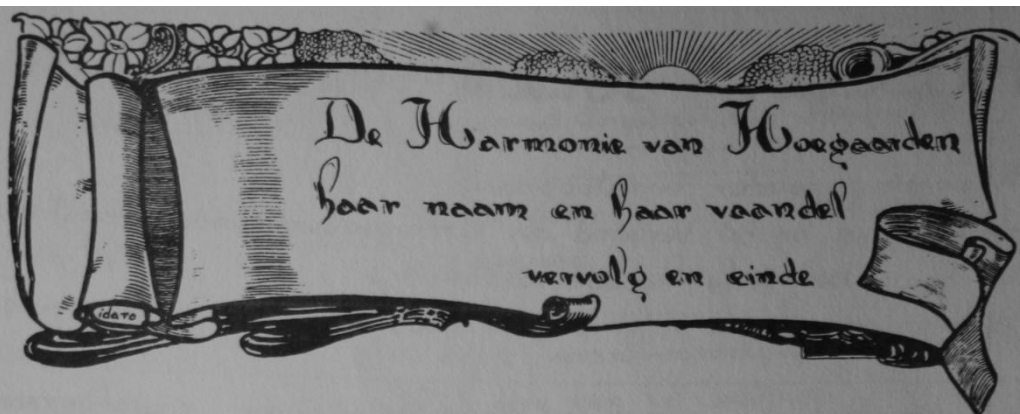
Wie een faktuur verlangt, gelieve 7% taks bij de hierboven aangehaalde
 tarieven te voegen a.u.b.

Het Bestuur is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aan-
 kondigingen en houdt zich het voorrecht ze na te zien vóór publikatie.

Abonnementsvoorwaarden: gewoon abonnement 50 Fr per jaar
 steun-abonnement 75 Fr per jaar
 vijf geslachten 75 Fr per jaar
 ere-abonnement minimum 100 Fr per jaar

Oplage: 500 exemplaren

Op de koft: Alhambic van Hougardie n.v.

De Vrije Muzikkliefhebbers van Hoegaarden

In 1919, na een onderbreking van vier jaar, hernam de katholieke fanfare haar vroegere bedrijvigheid en werd opnieuw een harmonie, onder het voorzitterschap van Maurice Evrard, die zijn vader had opgevolgd.

't Klein Paradijs was ondertussen bouwvallig geworden, zodat er naar een nieuw lokaal diende uitgezien. In afwachting oefenden zij in de Broederschool, maar de opwerking tot volwaardige harmonie was moeilijk.

In 1924 diende Maurice Evrard, wegens beroepsbezigheden, zijn ontslag in en werd terug vervangen door zijn vader Jules Evrard.

Ondanks alle inspanningen had de harmonie al haar vroegere luister verloren en menigmaal werd van voorzitter veranderd. De bloei uit de vorige eeuw was wegens de wereldoorlog teloor gegaan. In 1926 hadden zij hun lokaal in de "Patria" bij Leopold Billen (later Serin), gelegen in de Tiense Straat over het huidige café PAX.

In 1929 volgde Marain Evrard zijn vader als voorzitter op, die aan de harmonie het volgend jaar nogmaals een andere zaal schonk : de "Warande", op de Beek, gehouden door Robert Giroulle.

Zij konden echter de goede formule niet weervinden en in 1932 werd Dr Emiel Lodewijckx, zoon van de voormalige voorzitter Leopold Lodewijckx, ter opvolging van Marain Evrard tot nieuwe voorzitter van de katholieke harmonie verkozen. Maar deze zou evenwel snel vervangen worden door Oscar Finoulst die stand hield tot 1940.

De grote moeilijkheden waarmede de harmonie tussen de twee wereldoorlogen af te rekenen had, temperde aanzienlijk de bloei van de vereniging.

En op het ogenblik dat nieuwe plannen werden gesmeed om aan deze toestand te verhelpen, brak een tweede wereldoorlog uit, waardoor de harmonie genoodzaakt werd haar bedrijvigheid nogmaals te staken.

In 1946 staken zij opnieuw van wal in de Broederschool, die voor de tweede maal als voorlopig lokaal dienst deed. De harmonie bleef echter zonder voorzitter en werd door een voorlopig comité bestuurd onder leiding van Emiel Steenwegen. Dat bestuur nam de beslissing de naam der harmonie te wijzigen, om elke verwarring met de liberale maatschappij uit te schakelen. Zij kozen als nieuwe benaming "de Vrije Muziekkliehebbers van Hoegaarden" en schaften zich ook een nieuwe vlag aan waarop deze naam prijkte.

Het oude vaandel, in 1862 door Dr Van Nerum en H. Van dertalen aan de harmonie geschonken bleef in hun bezit, maar werd in het lokaal in een vergeethoek geplaatst.

In 1954 kreeg de harmonie eindelijk terug een voorzitter in de persoon van Aug. Paenhuyzen, die twee jaar later opgevolgd werd door Emiel Steenwegen.

De komst van deze laatste luidde een nieuwe periode in. Hij ging in 1957 met zijn vereniging over naar het nieuwe lokaal PAX in de Tiense Straat en gehouden door Albert Rimanque. Vanaf toen breidde de harmonie zich onder de muziekmeester Charles Romme uit.

In 1961, ter herdenking van de stichtingsvergadering in 't Nieuwhuys, vierde de harmonie haar honderdjarig bestaan. Op 11 juli 1970 eerde zij haar gedecoreerden en stapte door de straten van Hoegaarden met het oude vaandel op kop. Diezelfde dag werden zij plechtig op het gemeentehuis ontvangen door Burgemeester A. Hettich. Enkele maanden later, na de gemeenterverkiezingen van oktober, trokken zij opnieuw door het dorp, om de val van het 74 jarig liberaal bewind te vieren. Zij oezochten andermaal 't Nieuwhuys, waar in 1861 de stichtingsvergadering had plaats gevonden.

Les Belomanes de la Grande Eglise

Arthur Putzeys die in 1881 zijn vader als voorzitter van de liberale fanfare had opgevolgd, schonk aan zijn vereniging een nieuw lokaal : " La Pomme d'or " (huidige woonst van Dhr G. Pierlet) in de oude koffiestraat, die later Arthur Putzeysstraat herdoopt werd.

Nadat Putzeys in 1896, ter opvolging van Leopold Lodewijckx, tot nieuwe burgemeester was verkozen en het liberaal gezag te hoegaarden terug had ingesteld, werkte de fanfare zich tot harmonie op en koos als muziekmeester Louis Gazia.

Vanaf dat ogenblik nam zij haar lokaal in de oude " Cercle " in de doelstraat (huidige boekenhandel over de voormalige woonst van Dr Stes), destijds gehouden door Th. Collart en luisterde alle gemeentefeesten op.

In 1906 overleed Arthur Putzeys en werd als liberaal voorzitter en Burgemeester opgevolgd door Henri Dotremont, die in 1912 op luisterrijke wijze de vijftigste verjaaring vierde van " Les Mélomanes de la Grande Ghète ".

Toen brak de eerste wereldoorlog uit en stopte de harmonie al haar bedrijvigheid tot in 1919. De enige wijziging die intrad was de aanstelling van Jules Gazia tot nieuwe muziekmeester (zoon van Louis Gazia + 1917).

In 1927 werd Leopold Lodewijckx als nieuw liberaal burgemeester en voorzitter van " Les Mélomanes " verkozen. Hij was de kleinzoon van de oud-burgemeester L.Lodewijckx, die de katholieke fanfare van 1873 tot 1897 had voorgezeten en de neef van Emile Lodewijckx, die in 1932 de katholieke harmonie voorzat. Rond dat tijdstip bracht de liberale muziekvereniging haar lokaal over naar de nieuwe en huidige Cercle, destijds gehouden door de muziekmeester Jules Gazia. Rond 1930 werd deze opgevolgd door zijn zoon Louis Gazia.

In 1933 was Michel Girouille tot nieuw liberaal burgemeester verkozen en had datzelfde jaar ook Leopold Lodewijckx als voorzitter van de harmonie vervangen. Hij bleef deze functie waarnemen tot bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, toen alle activiteiten andermaal werden stopgezet.

Na de oorlog volgde François Van Bever hem als voorzitter op en wierf Degrand, uit Tienen, als muziekmeester aan ter vervanging van Louis Gazia, die Kapelmeester werd bij het zopas opgerichte Muziekkorps van de Zeemacht, aan wie hij haar " Mars " schonk.

Doch Degrand zou wegens ziekte snel vervangen worden door Jan Festré en later door Victor Lebegge uit Tienen.

In 1952 werd de " Société de Musique les Mélomanes de la Grande Ghète " koninklijk benoemd hetgeen haar grotere luister schonk.

Enkele jaren later, in 1959, werd Michel Girouille als liberaal burgemeester opgevolgd door André Hettich, die echter aan het voorzitterschap van de harmonie verzaakte ten voordele van Henri Couwberghs. Rond dat ogenblik trad Laurent Delvaux als muziekmeester op.

In 1962 vierde de liberale harmonie haar honderdjarig bestaan. Het is hier belangrijk te vermelden dat de katholieke fraktie in 1961 haar honderdste verjaaring vierde, ter herinnering aan de stichtingsvergadering van 1861, terwijl de liberale fraktie in 1962 haar honderdjarig bestaan feestte, ter herdenking aan de plechtige overhandiging van het vaandel van 1862.

En nochtans werd de muziekvereniging in 1860 opgericht, zoals wel degelijk op haar vaandel staat vermeld.

Na de dood van Henri Couwbergs in 1967, bleef de harmonie enkele maanden zonder voorzitter, doch werd alsdan voorgezeten door Maurice Meeuwens. In 1969 nam zij deel aan het Provinciaal Tornooi van Brabant onder leiding van haar muziekmeester Laurent Delvaux (Eerste Prijs met grote onderscheiding aan het Koninklijk Muziekkonservatorium van Gent en solist bij de Muziekkapel der Gidsen).

In 1970 richtte de liberale muziekvereniging een jeugdorkest op onder de benaming "Jong, Vrij en Vrolijk". Het was een trommelkorps, met majoretten om de harmonie vooraf te gaan met moderne drumband en ritme en stond onder de leiding van de Heer Taverniers.

Tijdens hun optochten door de straten van Hoegaarden kwamen zij ook naar 't Nieuwhuys. Honderd en tien jaar geleden, tijdens de raadszitting van 14 november 1860, had Burgemeester Alexander Putzeys, immers zijn goedkeuring verleend aan Van Nerum, H. Vandertaelen en E. Lories en de lage toelage van 2000 fr laten goedkeuren, ter oprichting van een muziekvereniging te Hoegaarden : eerste mijlpaal uit haar geschiedenis.

En ten slotte hield de harmonie en haar jeugdige trommelkorps, op 15 augustus 1970, een groots kunstconcert in het Provinciaal Domein van Huizingen.

Besluit

En zo werden te Hoegaarden uit dezelfde harmonie twee muziekmaatschappijen geboren, die nu elk hun eigen weg gaan en hun eigen programma opstellen.

"Les Mélomanes de la Grande Ghète" kunnen zich roemen de oorspronkelijke benaming te hebben bewaard, terwijl de "Vrije Muziekliefhebbers" het echte vaandel bezitten.

Zowel naam als vaandel zijn symbolen van vergane grootheid en pracht, waaraan een grote orok plaatselijke geschiedenis kleeft, die te Hoegaarden veel stof heeft doen opwaaien.

De verdeeldheid van de oorspronkelijke harmonie lag aan de basis van de vinnige dorpsstrijd tussen "wit" en "zwart", een strijd die in de folklore van de gemeente Hoegaarden veel hartstochten deed oplaaien en zijn sporen naliet.

En boven deze strijd wapperde de harmonievlag, die in 1965 door voorzitter Steenwegen aan het Museum Julien Van Nerum werd geschonken. De prachtige vlag berust nu in 't Nieuw-huys, op de ereplaats, in een speciale toonkast in de afdeling "Heemkunde en Folklore".

Met gouddraad gebrodeerde letters prijkt op haar laken de naam "Société de Musique les Mélomanes de la Grande Ghète - 14 9br 1860" als een blijvende herinnering aan vergane glorie en roem.

De erekast waarin het vaandel heeft plaats genomen is gewijd aan de Vijf Geslachten van Hoegaarden, die bijna twee eeuwen alle teugels in handen hielden en ook aan het hoofd van de harmonie stonden.

Om dit beter te belichten, volgt hier de tabel van de opeenvolgende voorzitters der beide muziekverenigingen, met achter de naam van deze die tot de Vijf Geslachten behoorden, de vermelding (V) .

oorspronkelijke harmonie

Voorzitter Alexander Putzeys, van 1861 tot 1865	(V)
Onder-Voorzitter Dokter J.B. Van Nerum,	
van 1861 tot 1873	(V)
Voorzitter Henri Vandertaelen, van 1865 tot 1873	(V)
Medestichter Karel Emanuel Lories	(V)

scheuring in 1873

liberale fractie

katholieke fractie

Alexander Putzeys, 1873	(V)	Leopold Lodewyckx sr, 1873	
Arthur Putzeys, 1881	(V)	Jules Evrard, 1897	(V)
Henri Dotremont, 1906		Maurice Evrard, 1919	(V)
Leopold Lodewyckx jr, 1927		Jules Evrard, 1924	(V)
Michel Girouille, 1933		Marain Evrard, 1929	(V)
François Van Bever, 1946	(V)	Emiel Lodewyckx, 1932	
Henri Couwberghs, 1959		Oscar Finoulst, 1933	
Maurice Meeuwens, 1968		Voorlopig Comité, 1946	
		August Paenhuyzen, 1954	
		Emiel Steenwegen, 1956	

Hieruit blijkt dat de Vijf Geslachten, via Putzeys, Van Nerum en Van Bever (liberalen) en via Vandertaelen en Evrard (katholieken), van 1861 tot 1932 en van 1946 tot 1959, hetzij gedurende 64 jaar, de Hoegaardse muziekmaatschappijen hebben voorgezeten.

— Hubert van nerum —

Beter dan een spaarpot

open een DEPOSITOBOEKJE

- o brengt een flinke rente op
- o is onmiddellijk beschikbaar
- o automatische verzekering "verdubbeld kapitaal"

BANK VAN BRUSSEL NV

AGENTSCHAP HOEGAARDEN

Bakkerij

VANDENNEUCKER

Hoegaarden

tf 016/76161

specialiteiten van

taarten en gebakken

voor fijnproevers

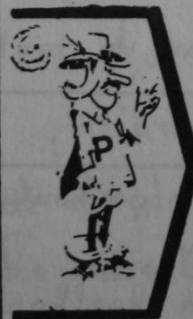
men bezorgt ten huize

lekkere wijnen

en

fijne likeuren

alle rookartikelen

JAAK
MARCHAL
STERCKX

13 Doelstraat

tf 016/76578

Hoegaarden

Stijlmaubelen moderna en andere

na rijp overleg loopt U bij de firma

FOURIE JOSEPH

Tiensestraat
H 016/762.10
Hoegaarden

..... huis van vertrouwen

HUIS NICOLAES GEORGES

Tiensestraat

H 016/762.97

Hoegaarden

schilder
behangen

alle vloerbekledingen

TAPISOM
TAPIFLEX

gordijnen en overgordijnen

Huis VAN ROY - BISCOMPTE

H 016/76338

Konfectie voor dames

rokken kleedjes mantels

stoffen aan de meter

koken mazout gashouektoren

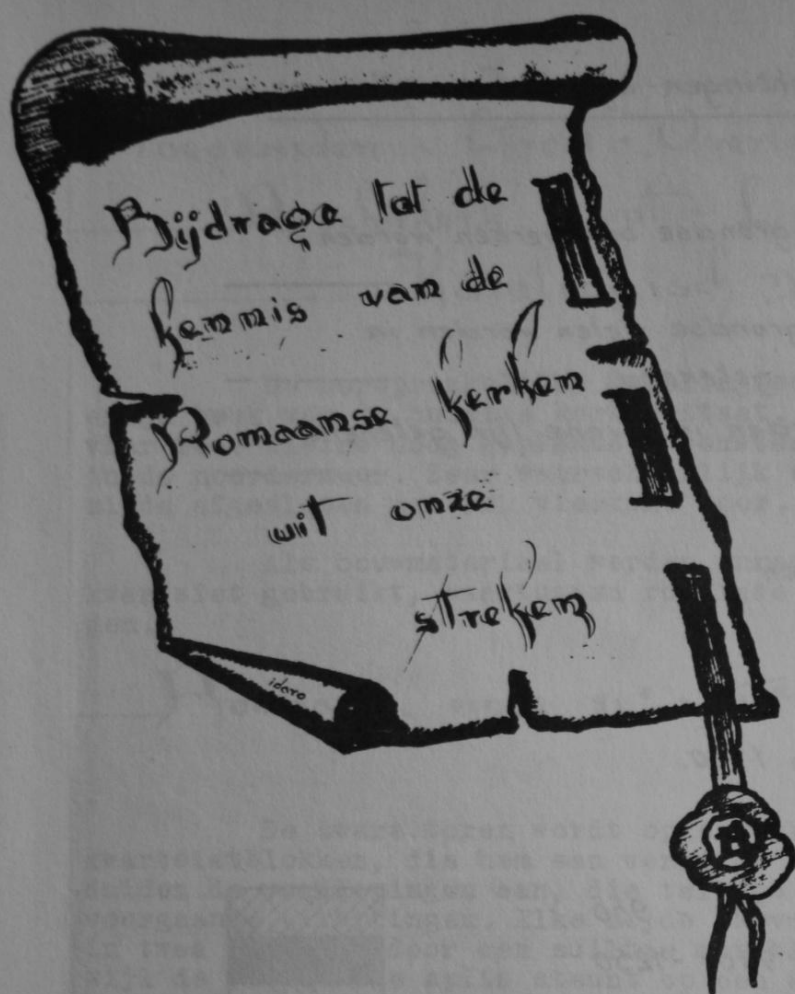
Nastor - Martin Heaters Fobrux
gasfornuizen en koelkasten

Nastor - Martin

wasautomaten

Nastor - Martin Constructa
alle huishoudartikelen

DELMEL MARCEL
TIENSESTRAAT 17
H 016/76307
HOEGAARDEN

Het is een bekend feit dat er in onze streken een groot aantal Romaanse kerken te vinden zijn, die zich nog in een relatief goede toestand bevinden. In de bladzijden die volgen worden enkele punten in het daglicht gesteld die tot nu toe nog grotendeels onbekend waren gebleven. Dat is dan ook de enige reden waarom onze keuze op die bepaalde kerken is gevallen.

Frans en Johannes Doperé

Inlichtingen bij de Grondplannen.

1. Lijndikte.

Bestaande bovengrondse bouwwerken worden
dik getekend. _____

Verdwene bovengrondse delen worden in
onderbroken lijn getekend. - - - - -

Funderingen worden in dunne lijn getekend. _____

2. Lettertakens.

K = Karolingisch.

R = Romaans.

G = Gothiek.

B = Barok.

M = Later dan 1750.

3. Arceringen.

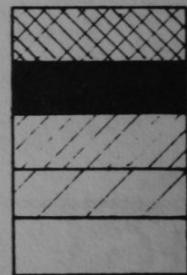
Karolingisch 750 - 950

Romaans 950 - 1250

Gothiek 1200 - 1600

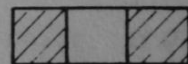
Later dan 1600

Funderingen.

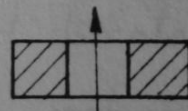

4. Schematische Voorstellingen.

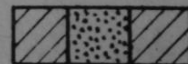
Venster of lichtspeet

Deur of toegang

Dichtgemaakte opening

Floegaarden - Groot - Overlaar

Parochiekerk Sint - Lambertus

Karolingisch IXe - X^e eeuw

De oorspronkelijke karolingische zaalkerk die nog als enige beuk van de huidige kerk bestaat, bevatte vermoedelijk vier zeer kleine hoog geplaatste vensters. De ingang bevond zich in de noordermuur. Zeer waarschijnlijk was de zaal aan de oostzijde afgesloten met een vierkant koor.

Als bouw materiaal werden onregelmatige brokken lokale kwartsiet gebruikt, waartussen romeinse bakstenen verwerkt werden.

Romaans, einde XIe - XIIe eeuw

De zware toren wordt opgetrokken met regelmatige kwartsietblokken, die hem een verzorgd uiterlijk geven. Cordons duiden de verdiepingen aan, die telkens ten opzichte van de voorgaande uitspringen. Elke zijde is voorzien van twee vensters in twee verdeeld door een zuiltje met basement en kapiteel, terwijl de vernieuwde spits steunt op een kroonlijst met kraagstenen. Een ronde traptoren wordt er later tegenaan gebouwd, bewijze daarvan dat hij één van de vensters gedeeltelijk bedekt. De trap verleent toegang tot het eerste verdiep dat rust op een gothisch ribgewelf dat zeker een ouder vervangt.

Aan de oostzijde van het gebouw wordt een halfronde absis opgetrokken, aan de buitenzijde versierd met boogfriezen op lisenen. Het is voorzien van een venster dat heden dichtgemaakt is. Zeer waarschijnlijk is de absis van ietwat vroegere datum dan de toren; de gebruikte techniek is, in elk geval, primitiever. Absis en beuk zijn met een platte zoldering afgedekt.

Latere verbouwingen

Benevens de reeds aangehaalde gothische overwelfing van het torengelijkvloers is nog te vermelden de gothische spitsboog tussen toren en beuk, de gothische vensters in de zuidermuur, de barokke vensters aan de noordzijde, de barokke segmentboog die toegang verleent tot de absis en de sacristie aan de noordzijde. Veel later wordt een tweede sacristie voorzien aan de zuidzijde die, door haar bijzondere schikking nog een barokke venster in de absis vrijlaat.

De oorspronkelijke deuropening in de noordmuur van de beuk is ondertussen dichtgemaakt en vervangen door een neo-romaanse toreningang. Wanneer deze laatste verbouwingen uitgevoerd werden is moeilijk te zeggen. Het is evenwel praktisch zeker dat de zijdeur zeer vroeg werd dichtgemaakt, terwijl de neo-romaanse een vroegere deuropening vervangt. Er dient eveneens gewezen op de zeer ongelukkige restauratie van de galmgaten.

1886 - 1969

Koop uw meubelen

gordijnen

draperiën

bij vakmensen

daarom EEN adres

MANNAERTS - RUELENS

68 Doelstraat
Hoegaarden
t 016/76.385

zegels

vakantie en reizen

gezinszegels

Brood - en Banketbakkerij

specialiteiten van suikertaarten

grote keus van doopsuiker en doopdozen

SWINNEN - VAN HULST

5 Arthur Putzeysstraat

Hoegaarden

men bestelt ten huize

t 016/76.177

Benzine
alle banden
herstellingen

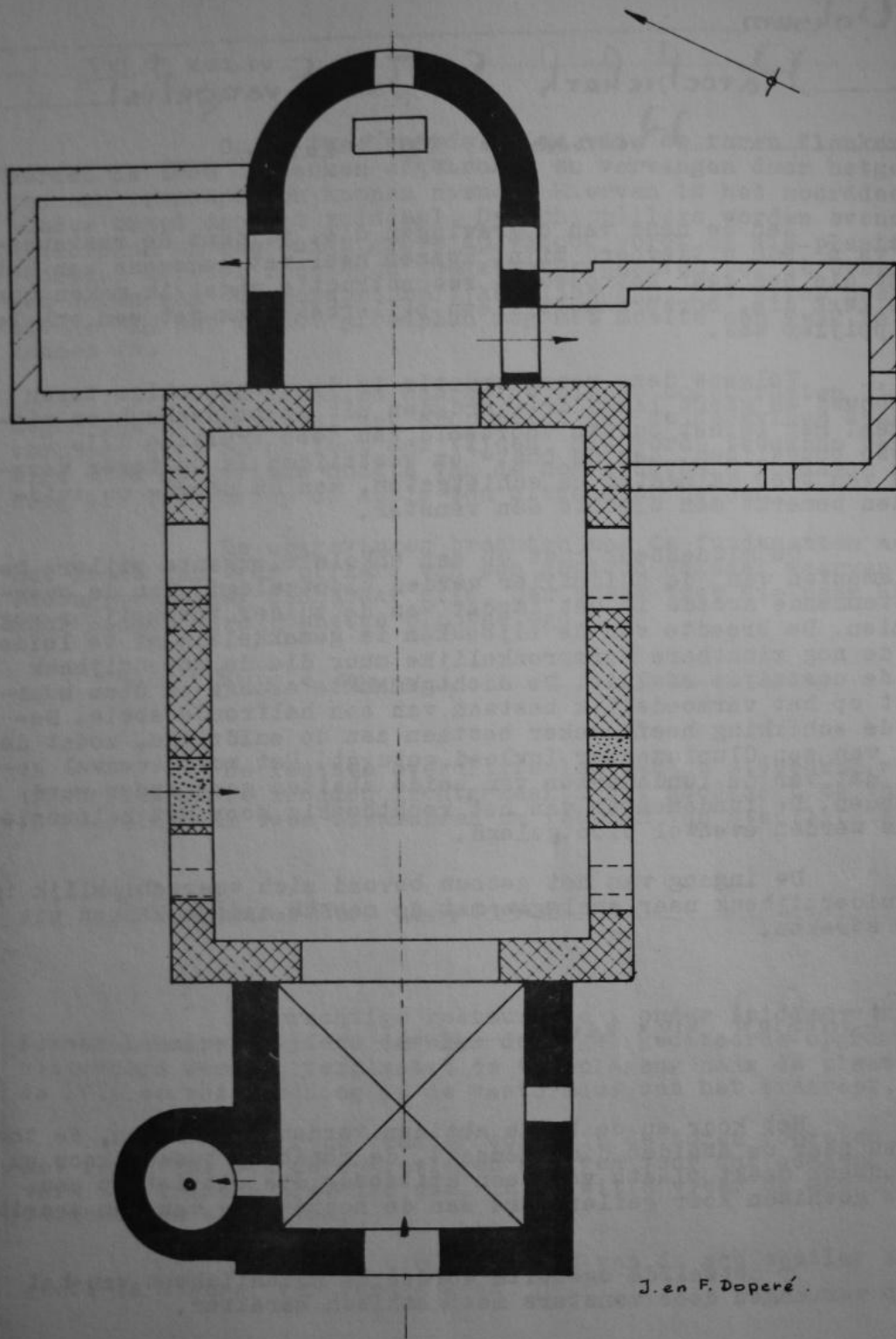
garage

Jos. WUESTENBERGS

016/762.78

Ernest Ourystraat 28

Hoegaarden

J. en F. Doperé .

Hoegaarden - Groot Overlaar
Parochie kerk St Lambertus.

Hoeksem

Parochiekerk St-Jan Evangelist

Romaans XIIe eeuw

Aan de hand van opgravingen die, tijdens de restauratie van 1968 uitgevoerd zijn, kwamen heel wat gegevens aan het licht die een zeer betrouwbare reconstructie mogelijk maken van deze kerk die, oorspronkelijk een pijlerbasiliek met een enkele schippijler was.

Volgens deze reconstructie is de rechthoekige toren ingebouwd en geeft langs drie arcaden uit op middenbeuk en zijbeuken. Het is het oudste voorbeeld van deze typische XIIe eeuwse bouwwijzen. Aan de oost- en westzijden is de toren voorzien van twee galmgaten en schietgaten, aan de noord- en zuidzijden bemerkt men slechts één venster.

De middenbeuk rust op een enkele vierkante pijler. De fundamenteën van de zuidpijler werden blootgelegd. Van de overeenstemmende arcade is het impost van de zuider torenpijler nog te zien. De breedte van de zijbeuken is gemakkelijk af te leiden uit de nog zichtbare oorspronkelijke muur die de noordzijbeuk aan de oostzijde afsluit. De dichtgemaakte arcade in deze muur wijst op het vermoedelijk bestaan van een halfronde absis. Dezelfde schikking heeft zeker bestaan aan de zuidzijde, zodat de kerk van een Cluniazenzer invloed getuigt. Het moet evenwel gezegd dat van de fundamenteën van beide absiden geen spoor werd gevonden. De fundamenteën van het rechthoekig koor met halfronde absis werden evenwel blootgelegd.

De ingang van het gebouw bevond zich waarschijnlijk in de zuiderzijbeuk naar analogie met de meeste andere kerken uit onze streken.

Gothiek XIVe eeuw

Het koor en de beide absiden worden afgebroken, de toegangen naar de absiden dichtgemaakt, de rondboog tussen koor en middenbeuk maakt plaats voor een spitsboog die uitzielt op een nieuw gothisch koor geflankeerd aan de noordzijde van een sacristie.

Op hetzelfde ogenblik worden de bovenlichten van het schip vervangen door vensters met gothisch karakter.

XVIe eeuw

Op de twee westdelen na, die de toren flankeren, worden de twee zijbeuken afgebroken en vervangen door hetgeen men een transept zou kunnen noemen. Hiervan is het noorddeel minder breed dan het zuiddeel. De schippijlers worden eveneens afgebroken en een enige grote spitsboog wordt op die plaats voorzien terwijl rondbogen toegang verschaffen tot de overgebleven delen van de oorspronkelijke zijbeuken. Dit alles heeft als gevolg dat in het grondplan nog met moeite een kerk te herkennen is.

De imposten waarop de nieuwe bogen rusten liggen hoger dan de romaanse, wat erop wijst dat de kerkvloer sterk verhoogd werd in de loop der tijden. Dit wordt trouwens bevestigd door de geringe hoogte van de nog zichtbare romaanse rondboog die vroeger op de absis zou uitgegeven hebben.

De opgravingen brachten nog de fundamenteën aan het licht van twee pijlers van een gotisch doksaal waarvan de steungroeven nog zichtbaar zijn. Een brede trap die naar het koor leidde werd eveneens blootgelegd.

XVII - XVIIIe eeuw

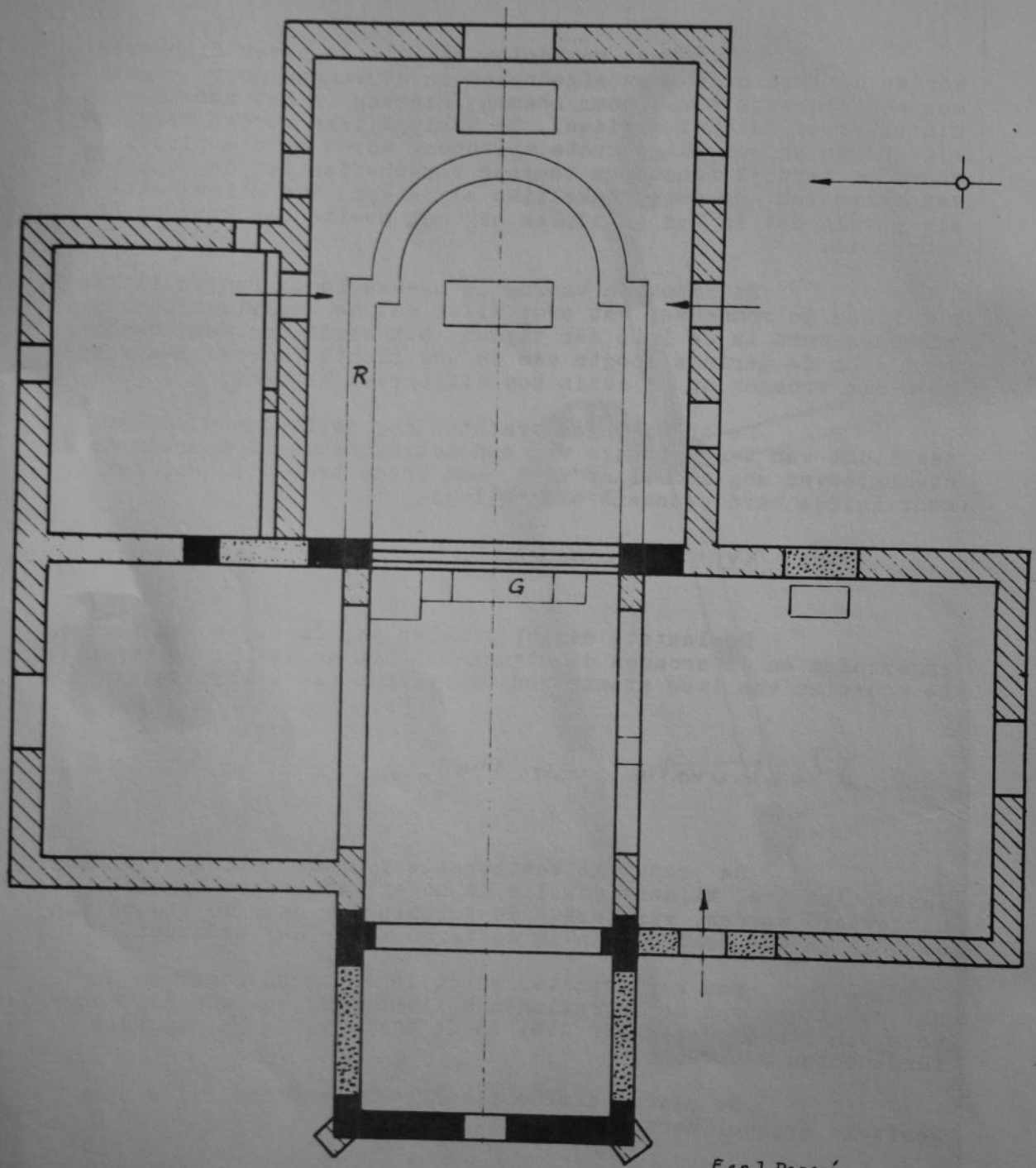
De laatste overblijfselen van de zijbeuken worden afgebroken en de arcaden dichtgemaakt. Dit noodzaakt de toren te voorzien van twee steunberen om redenen van stabiliteit.

Restauratie van 1968

De prachtige restauratie, onder leiding van Professor Lemaire, tijdens dewelke de hoger geciteerde opgravingen uitgevoerd werden, verplaatst de toreningang naar de plaats van de XVIe eeuwse rondboog in de westermuur van het transept.

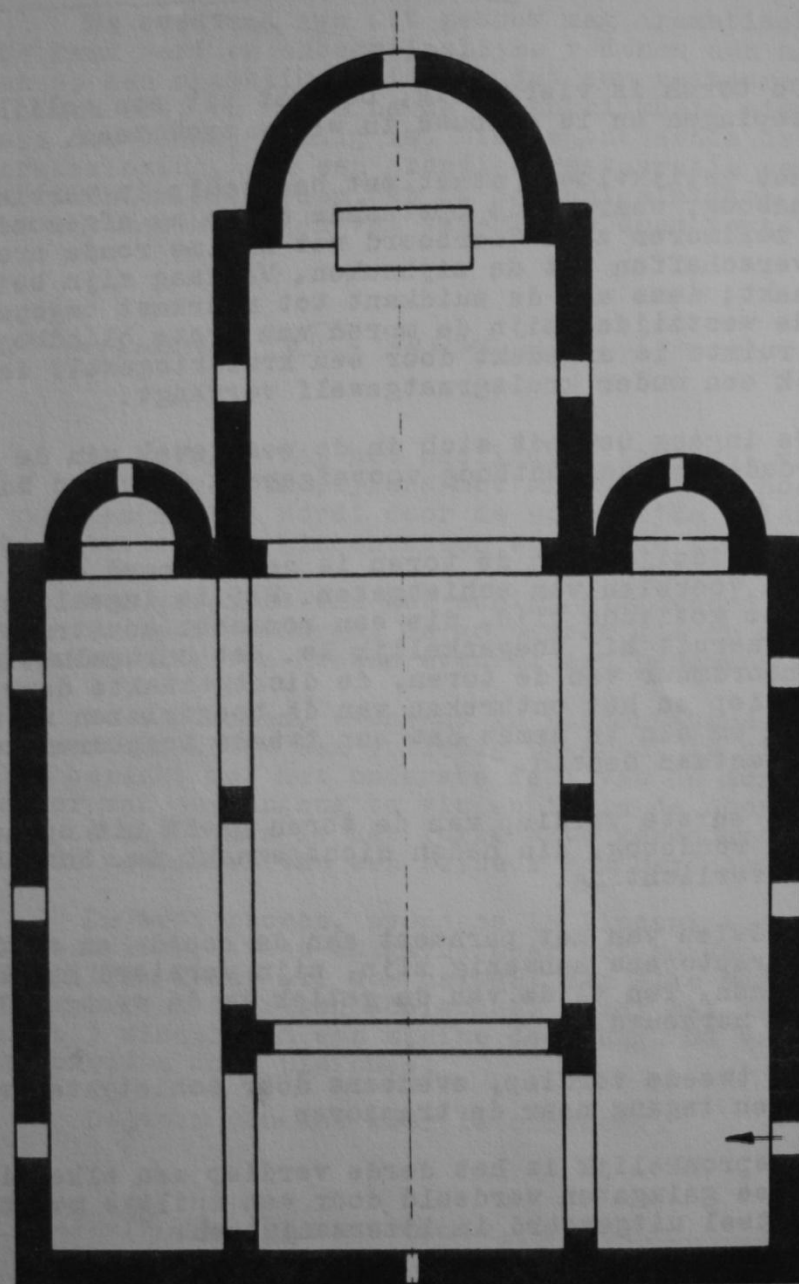
Een rond venster wordt in de toren voorzien en het resultaat van de opgravingen blijven voor ons bewaard onder vorm van donkere plaveien die, in de witte vloer de gevonden fundamenteën aanduiden.

De plavei die de plaats van de schippeiler aangeeft is evenwel verkeerd gelegd.

F. en J. Deperé.

Hoksem; St Jans-
Evangelist kerk.

F. en J. Doperé

Hoksem: St Jans
Evangelist Kerk
Reconstructie

Utrecht

Toren van de parochiekerk St. Hermelindus

Romaans XIIe eeuw

De toren is vierkantig, bestaat uit een gelijkvloers en drie verdiepingen en is gebouwd in witte zandsteen.

Het gelijkvloers staat met het schip in verbinding langs een rondboog, waarvan de opstaande delen nu afgerond zijn. De noord- en zuidmuren zijn doorboord met kleine ronde arcaden die toegang verschaffen tot de zijbeuken. Vandaag zijn beide bogen dichtgemaakt; deze aan de zuidkant tot muurkast omgewerkt. Behalve aan de westzijde, zijn de muren van grote blindbogen voorzien. De ruimte is afgedekt door een kruisribgewelf dat zeer waarschijnlijk een ouder kruisgraatgewelf vervangt.

De ingang bevindt zich in de westgevel van de toren. Het is een arcade met segmentboog voorafgegaan door een barok portaal.

De zuidzijde van de toren is geflankeerd door een ronde traptoren voorzien van schietgaten. Hij is ingesloten door een kamer uit de gotische tijd, die een romaanse constructie vervangt, van waaruit hij toegankelijk is. Het onregelmatig uitzicht van de noordmuur van de toren, de dichtgemaakte deur op het eerste verdiep en het ontbreken van de boogfriezen zijn zoveel argumenten om aan te nemen dat een tweede traptoren aan de noordkant zou bestaan hebben.

Het eerste verdiep van de toren geeft uit op het schip langs een rondboog, die heden dichtgemaakt is. Schietgaten zorgen voor de verlichting.

De delen van het parament aan de noord- en zuidzijden waar geen traptorens aanwezig zijn, zijn versierd met boogfriezen op lisenen. Ten tijde van de gotiek is de westgevel van de verdiepingen herbouwd.

Het tweede verdiep, eveneens door schietgaten verlicht, heeft geen ingang naar de traptoren.

Oorspronkelijk is het derde verdiep aan elke zijde voorzien van twee galmgaten verdeeld door een zuiltje met basis en teerlingkapiteel uitgevoerd in ijzerzandsteen.

De herstellingen waardoor de oost- en westmuren volledig en de zuidmuren gedeeltelijk, ten westen namelijk heropgebouwd worden, doen de gothische galmgaten en de oost-, west- en zuidgevels ontstaan.

Lincant

Puinen van de St. Pieterskerk

De toestand van dit gebouw mag dramatisch genoemd worden. De kerk werd om onbegrijpelijke redenen aan haar lot overgelaten op een ogenblik weliswaar dat een restauratie nodig bleek, doch die, in verre na de belangrijkheid niet benaderde van deze die vandaag nodig is. Niettegenstaande de verre graad van verwaarlozing, zou een grondige restauratie een aanwinst van ons patrimonium betekenen. Het is het enige middel om de onverantwoorde tekortkomingen van vroeger te doen vergeten.

Romaans XII e eeuw

De kerk is van het basilicaal type met vijf traveën bepaald door vierkante pijlers met afgeschuinde hoeken, zoals heden nog aangetoond wordt door de oostelijke pilasters. Het gebruikte materiaal is Lincantsteen en zwarte silex.

Het parament van het schip, uitgevoerd in gekapte Lincantsteen is zeer verzorgd. De goetmuren die op de zolders van de zijbeuken uitgeven hebben evenwel een parament in silex.

De zijbeuken, eveneens in Lincantsteen opgetrokken, hadden waarschijnlijk een volledig parament in silex. Vandaag is zulks beperkt tot het onderste deel van de muren. Aangezien geen spoor van een ingang te vinden is in de noord- en zuidgevels van de zijbeuken is het logisch te veronderstellen dat hij zich in de westgevel van een zijbeuk zou bevonden hebben.

De westertoren, eveneens in Lincantsteen met een parament van silex, staat enigzins naar het zuiden gedesaxeerd. Waarschijnlijk bezat hij een galmgat aan elke zijde. Het gelijkvloers, verlicht door een schietgat, staat met het schip in verbinding bij middel van een kleine doorgang. De verdiepingen zijn gescheiden door plafonds.

De vorm van het koor is onbekend.

Gothiek XIV e eeuw

Het romaans koor wordt vervangen door een nieuw gothisch, opgetrokken in Lincantsteen. Het heeft een polygonaal kooreind, is even hoog als het schip en gebouwd vóór 1352 zoals blijkt uit inscripties die op de zuiderkoormuur aangebracht zijn.

Aan de noordkant van het koor wordt een sacristie in Lincentsteen gebouwd. Het parament is door hoeksteen versterkt en draagt aan de onderkant een boord in silex. Het zaaltje is door een kruisribgewelf overdekt. De toegang naar het koor is meermaals herbouwd geweest en trouwens ook verhoogd. De zuidmuur van het koor vertoont een patrijspoort.

De vier schippijlers worden vervangen door nieuwe met cirkelvormige doorsnede, een achtkantig voetstuk en kapitool. De gootmuren en rondbogen werden tijdens de werken bij middel van balken ondersteund. Hiervan blijven sporen over. Een gelijkaardige transformatie heeft plaats gehad te Andenelle en Ocquier.

Barok XVIIIe eeuw

De toren wordt gerestaureerd, waarvoor kalksteen gebruikt wordt. De restauratie heeft betrekking op het vernieuwen van de plint, het cordon, de galmgaten, het voorzien van een ellipsvormige médaillon met spleet en het versterken van het bouwwerk bij middel van hoekstenen.

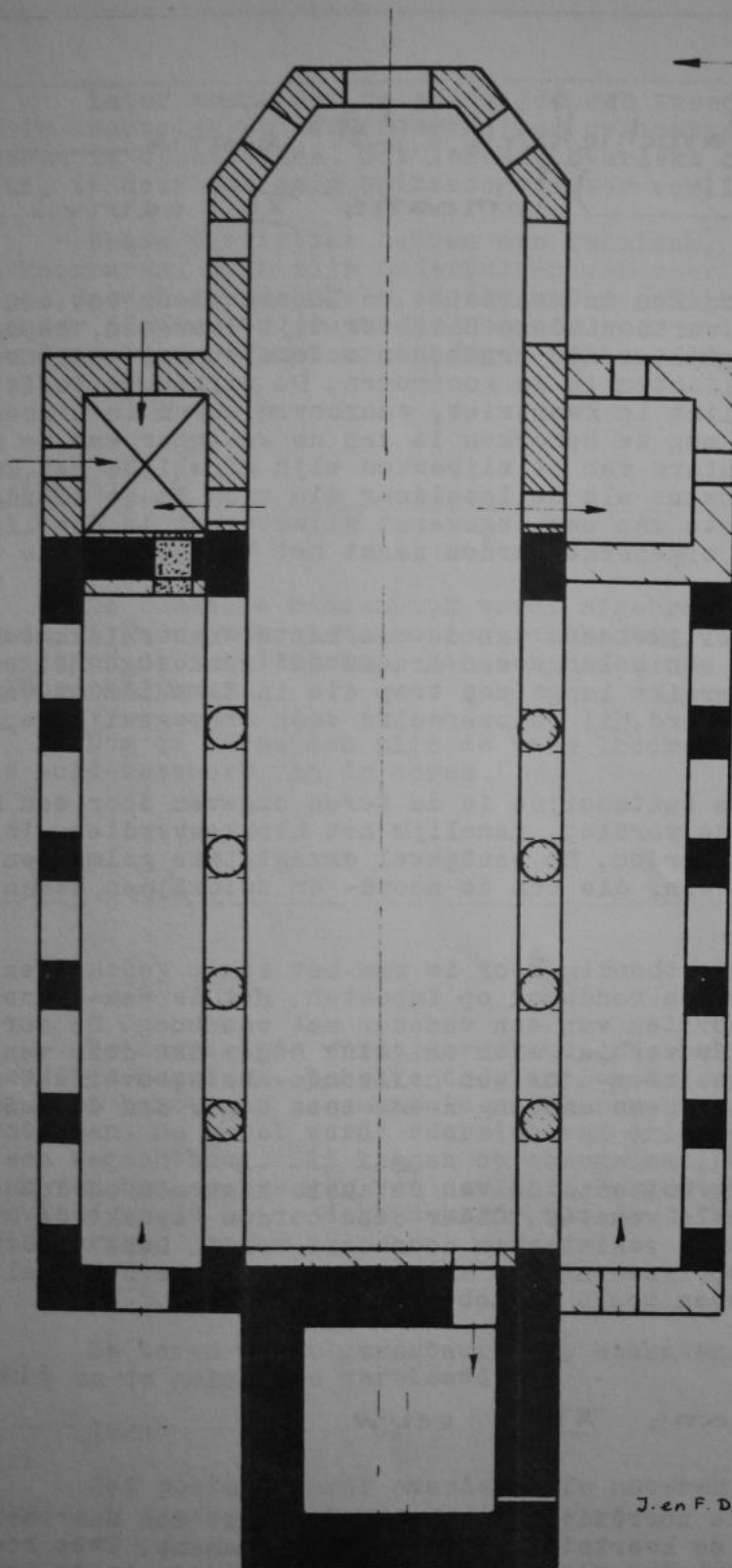
Op de bestaande basis in silex worden nieuwe zijbeuken opgetrokken, hoger dan de oorspronkelijke, zodat het gebouw onder een enkel schuurdak kan komen te liggen. De bovenlichten worden gedicht. Gelijkaardige werken werden uitgevoerd te Vossem, Park-Abdij, Kuntich, Tourinne-la-Grosse. De zijbeuken worden van grote barokvensters met segmentbogen voorzien, omlijst door regelmatige kalkstenen. De ingang wordt voorzien in de westgevel van de noordzijbeuk.

Een zuider sacristie wordt naast het koor in Lincentsteen opgetrokken. De onderste boord van het parament is in silex uitgevoerd.

Ten slotte wordt de oostmuur van de toren versterkt tussen de westpilasters. Hierop komt het oksaal steunen. Een doorgang wordt in de oostgevel van de toren voorzien die tot het oksaal toegang verleent.

Huidige toestand

De kerk is sinds dertig jaar verlaten. Zij heeft ondertussen het uitzicht van een puin gekregen. De toren, muren en pijlers bevinden zich evenwel in zulke toestand dat een dergelijke restauratie mogelijk blijft.

J. en F. Doperé

Lineant:
St Pieters Wark

Woduwex

Parochiekerk St. Joris

Romaans XIIe eeuw

Opgetrokken in kwartsiet en Lincientsteen tot een verzorgd parament, vertoont deze basiliek vijf traveeën, bepaald door vierkante pijlers die rondbogen ondersteunen, waarboven de klassieke bovenlichten in de gootmuren. De zijbeuken bezitten een basis met plint in kwartsiet, waarboven muren in Lincientsteen, zoals nu nog te bemerken is aan de westmuur van de noordzijbeuk. De vensters van de zijbeuken zijn afgelijnd met kwartsiet, zowel trouwens als de laceideur die zich in de noordgevel bevindt. De plaats van een ingewerkt wijwatervat in dezelfde muur kan nu nog opgemerkt worden naast het westerbarokke venster.

Het gelijkvloers van de vierkante westerklokketoren ziet uit op het schip langs een arcade met rondboog. Het eerste verdiep wordt bereikt langs een trap die in de zuidmuur van de toren is uitgespaard. Hij is overwelfd door trapsgewijs geplaatste tonggewelven.

Aan de buitenzijde is de toren omgeven door een hoge plint. Het tweede verdiep, namelijk het klokkenverdiep, is aangeduid door een cordon. De oostgevel draagt twee galmgaten, de andere slechts één, die van de noord- en zuidzijden staan uit het midden.

Het rechthoekig koor is van het schip gescheiden door middel van een rondboog op imposten. Het is aan de noord- en zuidzijde voorzien van een venster met rondboog. De oorspronkelijke muur verhief zich enigzins hoger dan deze vensters. Het koor is afgesloten door een halfronde absis, overdekt met een ovengewelf dat een aanvang neemt iets hoger dan de huidige barokke vensters.

Aan de buitenzijde van de absis ligt een cordon onder het enige centrale venster. Onder deze cordon verdikt de muur, waar hij door twee schietgaten doorboord wordt. Deze toestand doet de vraag oprijzen of een krypte onder een verhoogd altaar zou bestaan hebben zoals te Lobbes en Auberchies.

Romaans XIIIe eeuw

Aan de noordzijde van het koor wordt een sacristie gebouwd in grijze kwartsiet met verzorgd parament. Twee rondboogvensters bevinden zich in de oostgevel en een in de noordgevel. Het dak rust op een kornisplaat.

Later wordt aan de zuidzijde een tweede sacristie gebouwd in kwartsiet op uitzondering van de oostgevel die in lincentsteen is opgetrokken. Dit lokaal, overdekt door een plat plafond, is door een enig spitsboogvenster verlicht.

Beide sacristies hebben een zadeldak, de nok loodrecht op de koormuren. Deze zijn ondertussen van meer dan één meter verhoogd, zowel als de absis, zodat het mogelijk wordt schip en koor onder één dak te plaatsen. De noord- en zuidkoorvensters zijn ondertussen gedicht en ingangen werden aangebracht naar de sacristies.

Gothiek

De romaanse middenbeuk wordt afgebroken en vernieuwd. De ronde pijlers, voorzien van een achtkantig voetstuk en kapitelen, dragen drie spitsbogen, hetgeen heden nog merkbaar is aan de zuider schipmuur.

Nog te vermelden zijn de twee loodrechte steunberen aan de zuid-westhoek van de toren.

Barok

I714

De noordzijde wordt gerestaureerd; het parament wordt vernieuwd in baksteen, behalve de plint en de omlijsting van de ingang. Het bakstenen parament is onderbroken door speklagen in lincentsteen. De gevel wordt voorzien van drie vensters bekroond door een segmentboog. Zij liggen op onregelmatige afstand ten gevolge van het aanbrengen van oculi in de gootmuren, hetgeen een invloed heeft op de dakbedekking van de zijbeuk en de ondersteuning ervan.

I719

De toren wordt gerestaureerd, hoekstenen worden aangebracht en de galmgaten vernieuwd.

I724

Het portaal wordt overdekt. Te noteren dat de vroegere lakeideur sinds lang reeds gedicht werd.

Andere verbouwingen

Om een onbekende reden worden de noordelijke arcaden van het schip afgebroken en vervangen door rondbogen, terwijl de zuidelijke spitsbogen eveneens in rondbogen overgaan. De zuidpijlers worden sterk verdikt.

De zuidelijke zijbeuk wordt afgebroken en opnieuw opgebouwd. De vensters hebben dezelfde schikkingen als deze van de andere beuk. Dezelfde beuk wordt verlengd over bijna de ganse lengte van de toren zodat een doopkapel ontstaat.

Beide zijbeuken worden tot in de sacristies verlengd, waardoor kleine kapellen van verschillende grootte ontstaan.

De centrale absisvenster wordt dicht gemaakt en een nieuw wordt er bovenaan aangebracht. Op gelijke hoogte van de romaanse venster worden twee zijdelingse vensters met segmentboog geconstrueerd. Anderzijds, worden al de vensters van beide sacristies dichtgemaakt, terwijl in de noord- en zuidgevels nieuwe vensters met segmentboog voorzien worden.

In de zijmuren van het koor wordt de plaats voor een koorgestoelte vrijgemaakt.

Het zadeldak van beide sacristies wordt vervangen door een lessenaarsdak.

In 1758 wordt het barokke koorvenster dichtgemaakt en het koor wordt met stucwerk versierd. In 1778 gebeurt zulks eveneens voor het schip. Ten slotte wordt in 1779 aan de toreningang zijn tegenwoordig uitzicht gegeven.

... wordt vervolgd ...

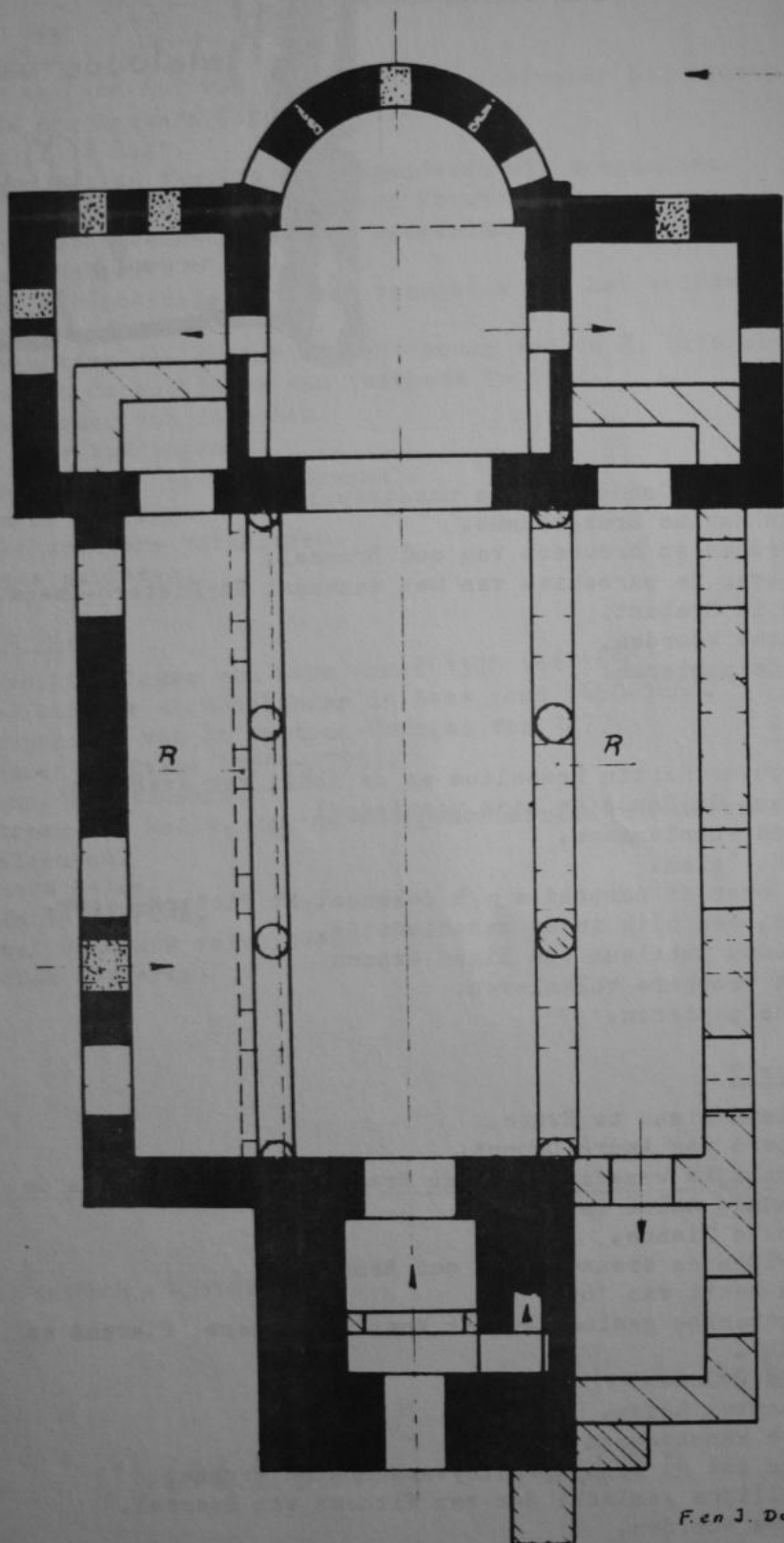
Beenhouwerij - L'harcuterie

MAURILE VAN MAELE - WYSEUR

Gemeenteplaats 8

Hoegaarden

H 016/76.279

F. en J. Doperé

Noduwez:
St Joris kerk.

Katalogus van de museumbibliotheek vervolg

- Joh. Jac. de Condé en zijn passiespel.
- Andréas Marius Bruxellanus.
- Brouwerijen en brouwers van oud Brussel.
- Notas over de parochies van het dekenaat St Pieters-Leeuw.
- Oppida in Brabant.
- Brabantse woorden.
- Uit oude papieren.

n° 3 en 4

- Orgelbouwer Martin Posselius en de Abdij van Averbode.
- Joh. Jac. de Condé en zijn passiespel.
- Leuvense kunstenaars.
- Het oude Zelem.
- Nota's over de parochies v/h dekenaat St Pieters-Leeuw.
- Tisselt, een blik in de geschiedenis.
- Het gouden jubileum van Eigen Schoon.
- Uit het vroegere volksleven.
- Uit oude papieren.

n° 5, 6 en 7

- Gerechtsplaatsen te Evere.
- Voorlopers van André Dumont.
- De kerkelijke beneficiën in de Brabantse parochies van de Landdekenij Aalst in 1619.
- Kuipers te Tienen.
- Brouwerijen en brouwers van oud Brussel.
- Bij een kaart van 1643.
- Oude Brabantse geslachten uit Vossem (Wauters, Fierens en De Smeth).
- Het oude Zelem.
- Spaanshouten hagen.
- Leuvense kunstenaars.
- Bijdrage tot de bibliografie van de stad Brussel.
- Het adellijke geslacht der van Withems van Beersel.
- Brabantse woorden.
- Uit oude papieren.
- Uit het vroegere volksleven.

n° 8, 9 en 10.

- Het artsengeslacht van Wesele en het Zoetwater bij Leuven.
- De oude orgelmakers Coppin en Rochel.
- Grietmuil te Bost.
- Stamboom van de familie van Hagendoren uit Hoegaarden.
- Bijdrage tot de geschiedenis van Vrouwenpark.
- Raadsels en spreekwoorden. De eeuwenoude raadselмотieven.
- Het oude Zelem.
- Nog een bouwsteentje voor het vraagstuk van het volksvermaak te lande.
- De oprichting van de Aartsbroederschap van de H. Drievuldigheid in de Abdijkerk van Averbode in 1662.
- De vakwoorden van de molen.
- Varia over Buizingen.
- De kwade straat te Vorst-Brussel.
- Brabantse woorden.
- Uit het vroegere volksleven.
- Uit oude papieren.

n° 11 en 12.

- De bevolkingslagen van Asse vanaf 1320 tot 1450.
- Jansenistische strubbelingen in Asse rond 1650-1660.
- De dorpskeure van St Martens-Bodegem van 1279.
- Doopnamen te Evere (1594-1796).
- Leuvense kunstenaars.
- De streek van Halle, van de voorgeschiedenis tot de vroege middeleeuwen.
- Het oude Zelem.
- Brabantse woorden.
- Uit het vroegere volksleven.
- Uit oude papieren.

heren... dames... kinderen...

gekleed in het huis

BULLENS CHAREL

Koningin Astridstraat 30 Hoegaarden

Ereleden 1971

de heer Boets roger, eerste meester, leuven
de heer lewin max, voorzitter adict, brussel
de heer en mevrouw vanstraelen willy, anderlecht
de heer herrennerre jean-pierre, eerste meester, mechelen
drukkerij fourie, hoegaarden
bank van brussel, agentschap hoegaarden
brouwerij pieraerts, hoegaarden
de heer dopere hendrik, hoegaarden
de heer van gelder frans, korvetkapitein, turnhout
de heer demares paul, handelsvertegenwoordiger, leuven
de heer vandenbergh louis, brussel
de heer weicher tonny, brussel
de heer gasia, hoegaarden
de heer robert morren, tienen
de heer vandervelpen, sterrebeek
de heer en mevrouw rené gilis-vandegoor, apotheker, tienen
de heer stockmans, l., hoegaarden
dokter delmulle, j., hoegaarden
de heer hubert jules, hoegaarden
de heer giroulle albert, hoegaarden
de heer moral georges, hoegaarden
de heer van maer roger, hoegaarden
de heer grooten, e., hoegaarden
de heer dodion, m., muizen
de heer medaers ormand, mechelen
de heer en mevrouw cipers arnold, brussel
de heer dotremont ferdinand, hoegaarden
de heer dotremont leon, hoegaarden
de heer stockmans emiel, hoegaarden

DRUKKERIJ A. FOURIE

HOEGAARDEN

ook voor uw drukwerken!

Periodiek